

Elnur Qara oğlu Allahverdiyev

UOT:339.9;339.9:061; JEL:F10; JEL F63.

İdxaləvəzetmə siyasətinin ərzaq məhsulları istehsalının artırılmasında rolu və onun ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasına təsirləri

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi - məqalədə idxaləvəzetmə siyasətinin ərzaq məhsulları istehsalının artırılmasında rolu ən müxtəlif aspektlərdə əsaslandırılır və həmin siyasətin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasına təsirləri müəyyənləşdirilir. Tədqiqatın metodologiyası - bu kontekstdə həmçinin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasında idxaldan asılılığın aradan qaldırılması yolları göstərilir, eləcə də idxaləvəzetmə siyasətinin ərzaq məhsullarının istehsalı həcmində artırılmasında artırılmasında rolu əsaslandırılır. Tədqiqatın tətbiq əhəmiyyəti- kənd təsərrüfatının inkişafında əmək ehtiyatlarından səmərəli istifadə etmək mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Çünki məhsulun istehsalında və ərsəyə gətirilməsində əsas başlıca amil insan əməyidir. Tədqiqatın nəticələri - hazırda idxaləvəzləyici istehsalın təmin edilməsi kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalında yaranmış iqtisadi-sosial problemlərin fərqliliyi və onların həll olma istiqamətlərinin sistemli şəkildə müəyyən edilməsini şərtləndirir. Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - son illərdə investisiya qoyuluşu məsələsi kənd təsərrüfatının inkişafı üçün əsas məhdudiyyətlərdən biridir. Ümumilikdə əlverişli vəziyyətə baxmayaraq, kənd təsərrüfatı müəssisələrinin və təsərrüfatların əksəriyyətinin aşağı gəlirliliyi bizə əhəmiyyətli investisiyaların axını üçün ümidlənməyə imkan vermir. Ancaq investorlar şirkətlərin subsidiyalı kreditlər, əsasən heyvandarlıq, istixana tərəvəzçilik, toxum istehsalı, habelə ixracata yönəldilmiş məhsulların (pomidor, alma, fındıq) alınması üçün aidiyyəti sahələrə maraq göstərə bilər.

Açar sözlər: idxaləvəzetmə siyasəti, kənd təsərrüfatı, ərzaq məhsulları, istehsal, ərzaq təhlükəsizliyi, idxaldan asılılıq.

Giriş

Ölkədə daxili bazarı təmin etmək üçün idxal əvəz edilməsi dedikdə ölkələr idxal olunan məhsullara bənzər yerli məhsul istehsal edirlər və dəyəri idxal olunan malların dəyərindən artıq olmayan istehlak mallarına malik olmaları, idxal olunan məhsulların ölkədə istehsal imkanlarının mövcudluğu kimi başa düşülür. Bu gün ərzaq təhlükəsizliyi problemi isə dövlətin daim diqqət mərkəzində olmaqla mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir. Ərzaq təhlükəsizliyi üçün əsas təhlükə əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbatının idxaldan asılılığının gücləndirilməsidir. Ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi daha şox əhalinin alıcılıq qabiliyyətinin yüksəldilməsi ilə bağlıdır. Ölkə daxilində son illərdə həyata keçirilən iqtisadi-sosial siyasət və islahatlara uyğun olaraq dövlət proqramlarının yerinə yetirilməsində yol verilən nöqsanlar, xüsusilə kənd təsərrüfatı siyasətinin müəyyən mənada çevik olmaması sübut etdi ki, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi təhdidlərin artmasına gətirib çıxarır. Əhalinin gəlirlərinin və alıcılıq qabiliyyətinin aşağı düşməsi daha qətiyyətli addımların atılmasını iqtisadi islahatların dərinləşməsini tələb edir. Kənd təsərrüfatında potensial istehsaldan aşağı məhsul istehsalı kiçik təsərrüfatların fəaliyyətinin iqtisadi səmərəliliyinin aşağı düşməsinə səbəb olur. Kənd təsərrüfatında istehsal olunan ərzaq məhsullarının əsasən texniki sort məhsullar olması (buğda, pomidor, alma və s.) və həmin məhsulların bazarlarda rəqabətqabiliyyətli olmayan ərzaq məhsulu kimi aşağı qiymətə satılmasına səbəb olur. Yerli ərzaq istehsalının həcmində artması həyati-iqtisadi problem kimi həmişə mövcud olub və müstəqillik dövründə də daha da aktuallaşmaqla daim diqqət

mərkəzindədir. Əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbatının ödənilməsində idxalvəzetmə kənd təsərrüfatının inkişafının ən əhəmiyyətli istiqamətlərindən biridir.

Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasında idxaldan asılılığın aradan qaldırılması yolları

Ərzaq təhlükəsizliyi milli təhlükəsizliyin tərkib hissəsi olmaqla dövlətin iqtisadi dayaqlarının möhkəmlənməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbatının rəşional qida normalarına uyğun ödənilməsi Azərbaycan hökumətinin daim diqqət mərkəzindədir. Son 15 ildə kənd təsərrüfatının davamlı inkişafı və münbit iqtisadi şəraitin yaradılması, hər bir insanın qida təhlükəsizliyinin qorunması, rəqabətqabiliyyətli istehsalın artırılması, səmərəli fəaliyyət göstərən kənd təsərrüfatı məhsullarının bazarının formalaşması dövlətimizin aqrar siyasətinin ana xəttini təşkil etmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, ərzaq təhlükəsizliyi bir sıra sosial-iqtisadi amillərdən asılıdır. Onları bu kimi qruplaşdırmaq olar: əhalinin həyat səviyyəsi; ərzaq istehlakı zənbilində məhsul komponentlərinin balansı və ya üstünlüyü; əhalinin həyatı və sağlamlığı üçün təhlükə törədən aşağı keyfiyyətdə qida məhsullarına nəzarət edilməsi; kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının qeyri-sabitliyi və müəyyən dövrlərdə ərzaq təhlükəsizliyinin səviyyəsini azaldacaq təbii fəlakətlər ehtimalı; yerli ərzaqların rəqabət qabiliyyəti; ölkənin ərzaq məhsullarına olan tələbatının ödənilməsində idxaldan asılılığının artması.

Azərbaycan iqtisadiyyatının ən çox dəstəyə ehtiyacı olan və ən az investisiya qoyulan sektorlarından biri olan kənd təsərrüfatında mövcud olan problemlər öz aktuallığını saxlamaqda davam edir. Bu, əsas vəsaitlərin köhnəlməsi, köhnəlmiş texnologiyaların istifadəsi, resurs təminatının, işçi səviyyəsinin azalması ilə ifadə olunur. Kənd təsərrüfatı məhsullarının rəqabətqabiliyyətliliyi problemi Azərbaycan üçün yalnız daxili deyil, həm də xarici aspektdir. Belə ki, kənd təsərrüfatı məhsullarının, xammalın və ərzaq məhsullarının istehsalında göstərilən artım daha çox rəqabətdavamlı idxal məhsullarının tədarükünün sürətlə artmasına səbəb olur. Azərbaycanda istehlak edilən ərzaqların təxminən 25-30 faizi xaricdən gətirilir. Burada bir məsələni də nəzərə almaq lazımdır ki, mövsüm ərzində (iyun-oktyabr) idxaldan asılılıq səviyyəsi kəskin şəkildə aşağı düşür və ərzaq məhsullarının ixracı artır. Bu əsasən kartof, pomidor, xiyar və bəzi meyvə məhsullarıdır. Eyni adlı məhsulların idxal-ixrac olunması təbii olaraq iqtisadi qanunauyğunluq təşkil edir. Çünki, bu məhsulların tələb olunan vaxta qədər saxlanması idxaldan baha başa gəlir və çoxlu xərc tələb edir. Araşdırmalar göstərir ki, kartof məhsulu iki dəmyə və suavarma şəraitində yetişdirilir. Suvarılan kartof əsasən iyul-avqust ayında kütləvi şəkildə toplanır və ixrac olunur. Onun saxlanması isə yüksək xərc tələb etdiyindən iqtisadi cəhətdən sərfəli deyildir. Belə ki, saxlanması müqabilində bazara təklif olunması vaxtı bir kiloqramın qiyməti 1,5-2 dəfə baha başa gəlir ki, bu da rəqabətqabiliyyətli olmur. Dəmyə şəraitində yetişdirilən kartof isə oktyabr-noyabr aylarında toplanır və adi şəraitdə saxlanması mümkündür və bazara təklif olunan qiyməti 0,8-1,2 manat təşkil edir ki, bu da həmin aylarda idxal olunan kartofdan baha olsa da keyfiyyətinə görə rəqabətqabiliyyətlidir. Kənd təsərrüfatı məhsulları, xammal və ərzaq məhsullarının rəqabət qabiliyyətinin əhəmiyyətli xüsusiyyətlərindən biri kimi keyfiyyət və qiymət göstəricilərinin optimal tarazlığının təmin edilməsi hesabına rəqiblərə nisbətən daha yaxşı nəticələrə nail olmaq və mövcud tələbatla əlaqəni müəyyən etmək olar.

Əhalinin etibarlı ərzaq məhsulları ilə təmin edilməsi və Azərbaycan əhalisinin ərzaq təhlükəsizliyini və ölkədə yeyinti məhsullarının ehtiyatının yaradılmasını qarşıya məqsəd qoyan “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair” Dövlət Proqramı əsasən icra edilmişdir. Yerinə yetirilmiş Dövlət Proqramının əsas məqsədi əhalinin sağlam yaşamaları və məhsuldar fəaliyyət göstərmələri

üçün qəbul edilmiş fizioloji normalara uyğun olaraq ərzaq məhsulları ilə təmin edilməsidir. İlk olaraq burada ərzaq məhsullarına olan tələbatın ödənilməsi üçün yerli istehsalın artırılması əsas hədəf olaraq götürülmüşdür. Kənd təsərrüfatının inkişafında əmək ehtiyatlarından səmərəli istifadə etmək mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Çünki məhsulun istehsalında və ərşəyə gətirilməsində əsas başlıca amil insan əməyidir. İnsan əməyinin təsiri və ya müdaxiləsi olmadan lazım olan məhsulu tələb olunan həcmdə istehsalı mümkün deyildir. İnsan əməyi ilə həm torpağın iqtisadi münbiyliyi təmin edilir, həm də digər istehsal alətləri yaradılaraq onların vasitəsilə torpaqda və digər sahələrdə istehsal fəaliyyəti həyata keçirilir.

İdxaləvəzetmə siyasəti və onun ərzaq məhsullarının istehsalı həcmində artırılmasında rolu

İdxaləvəzetmənin iqtisadi məqsədəuyğunluğu yerli istehsalın öz vətəndaşlarının işlə təmin edilməsinə və xaricdən məhsul idxal edilməsində yol verilə biləcək valyuta itkilərinin qənaətinə imkan verməsi ilə müəyyən edilir. Siyasi məsələlər təhlükəsizlik maraqları ilə diktə edilir: hətta zərərlə başa gəlsə belə istehsal etmək lazımdır, ilk növbədə bu ərzaq məhsullarını əhatə etməlidir və hansı ki, onsuz yaşamaq mümkün deyil [1;3]. İdxaləvəzetmə siyasətinin fərqli bir xüsusiyyəti ölkənin daxili ehtiyatlarının daxili bazara yönəlmiş məhsulların istehsalı üçün aktiv və səmərəli istifadə edilməsidir. Yerli əmtəə istehsalçılarının rəqabət qabiliyyətini qorumaq məqsədilə dövlət tez-tez idxal olunan məhsullardan rəqabəti məhdudlaşdırmaq üçün tədbirlər tətbiq edir, məsələn, idxal olunan məhsullara əlavə vergilər tətbiq olunur. İdxalı əvəzetmə siyasəti XIX əsrin ortalarında bütün ölkələr tərəfindən fəal şəkildə istifadə olunub, bununla belə, XX əsrin ortalarında Latın Amerikası, sonra Asiya və Afrika ölkələrində geniş yayılmışdır. Ölkədə istehsal olunan məhsullar üzrə idxal əvəzetmə daha çox müşahidə olunarsa və ixrac azalarsa, ödəniş balansında bir çatışmazlığa gətirib çıxarmaqla sonda iqtisadi inkişaf tempinə mənfi təsir göstərəcək. İdxal əvəzi vermək üçün təkliflər irəli sürən ölkələr texnoloji geriləməni aradan qaldıra bilmədi. Hal-hazırda ən böyük Latın Amerikası ölkəsi - Braziliya - öz strategiyasını radikal şəkildə dəyişib daxili bazarda yaradılmış rəqabətli vəziyyətin fonunda açıq iqtisadiyyat yaratmağa, ixracı inkişaf etdirməyə, idxal tariflərinin azaldılmasına yönəlmişdir. Argentina iqtisadçısı R.Prebiş xarici ticarətin XX əsrdə zəif inkişaf etmiş ölkələrin iqtisadi inkişafına böyük üstünlük qazandırmadığını və bu ölkələrin inkişaf etmiş ölkələrlə ticarətində uzun müddətli problemlərlə üz-üzə qaldığını bildirmişdir. O qeyd etmişdir ki, ticarətin çətinləşən vəziyyəti iqtisadiyyat sahələrində kapital əmələ gəlməsi üçün çox vacib olan valyuta qazanclarını azaldaraq ümumilikdə zəif inkişaf etmiş ölkələrin inkişafını məhdudlaşdırmaqdadır. R.Prebiş ticarət şərtlərinin bir nəticəsi olaraq inkişaf etmiş ölkələrin öz sənayelərinin texniki inkişafının bütün faydasını qoruya bildiklərini, inkişaf etməkdə olan ölkələrin isə texniki inkişafının bəhrəsini paylaşdıqlarını söyləyir. İdxal əvəzləmədə sənayeləşmə bu səbəblə önəmli və təsirli bir vasitədir [2]. İdxal meyilliyi müvafiq amillər sayəsində arta bilər: yüksək əmək haqqı, daxili xərc və idxal xeyli yüksək olduqda; gəlir bölgüsünün bərabərsizliyi və yüksək gəlir qruplarının idxala yüksək meyli; əhalinin kənddən şəhərlərə köçürülməsi, burada idxal meyilləri yüksəkdir.

Son illərdə gedən proseslər ölkəmizin iri şəhərlərində tikintinin geniş vüsət alması kənd ərazilərindən şəhərə doğru işçi qüvvəsinin axınının artmasını sürətləndirdi. Burada əsas səbəb kimi şəhərlə kənd arasında gəlirlərin bərabərsizliyi özünü göstərdi. Aqrar sektorda xüsusi təsərrüfatda çalışmaq və sərbəst fəaliyyətin şəhərlə müqayisədə üstün olmasına baxmayaraq əldə edilən gəlirlərin kəskin fərqlənməsi əmək qabiliyyətli əhalinin axınını şərtləndirdi. Bu halda məhsul istehsalçısı istehlakçıya çevrildi ki, bu da idxal səviyyəsinin yüksəlməsini şərtləndirir. İdxaləvəzləmə prosesinin başlanğıcında istehlak mallarının idxalına qadağa qoyulmalıdır. İstehlak malları sektorunun seçilməsinin səbəbi kapitaldan ya da orta səviyyəli mallardan fərqli olaraq xərc baxımından bunlar daha əlverişlidir. Bundan əlavə, istehlak malları inkişaf üçün əhəmiyyətli deyil və onların dəyərinin artması kapital malları və ara

malları kimi digər istehsal vahidlərinə təsir göstərməyəcəkdir. İstehlak mallarına olan tələbat əhalinin sayının artmasına uyğun olaraq müəyyən edilir, halbuki mallara və ara mallara olan tələbat yalnız inkişaf prosesinin hərəkətdə olduğu zaman baş verir. Kapital və ara mallar üzrə idxalın əvəzlənməsi onların yerli istehsalla dəyişdirilməsinin zəruri olduğu halda reallaşdırılır. Beləliklə, idxal əvəzləmə strategiyasını qəbul edən ölkələr birinci mərhələdə məhsul istehsalı baxımından maksimum dərəcədə genişlənilirlər. Feliks Şamxalov bunu məhsuldar sektorun “erkən genişləndirilməsi” adlandırır [4, s.68]. İdxal əvəzləmə strategiyalarını dəstəkləyən əsas arqumentlər bunlar hesab olunur: daxili məşğulluğun artması; qlobal iqtisadi təhdidlər qarşısında möhkəmlik; malların az məsafədən daşınması.

İdxal əvəzləmə üçün iddia edilən mənfə cəhətlər yaradılan sənayelərin səmərəsiz olaraq idarə oluna biləcəyini və sənaye inkişafına diqqət yönəldilməsi əsasən kənd yerlərində olan yerli istehsalçılara mənfə təsir göstərir. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda son illərdə əsas məqsəd ərzaq və digər məhsullar üzrə idxaldan asılılıq səviyyəsini azaltmaqdır. Bu məqsədlə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının azaldılmasının qarşısını almaq üçün dövlət proqramları qəbul edilərək həyata keçirilir, eyni zamanda milli iqtisadiyyatın çoxşaxəli inkişafı üçün “Strateji Yol Xəritəsi” qəbul edilmişdir. “Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”ndə qeyd edilir ki, ümumilikdə aparılan təhlillər nəticəsində idxalı əvəz etmək potensialı olan bir sıra kənd təsərrüfatı və emal sənayesi məhsulları müəyyənləşdirilmişdir və həmin məhsulları istiqamətlər üzrə bu kimi qruplaşdırmaq olar: heyvandarlıq məhsulları: ət, süd, quş əti; dənli paxlalılar: buğda, qarğıdalı; sənaye təyinatlı məhsullar: pambıq, tütün, şəkər çuğunduru, çay, dərman bitkiləri, barama, yun, gön-dəri [1, s.68]. Aparılan araşdırmalar göstərir ki, Azərbaycan heyvandarlıq məhsulları və sənaye təyinatlı məhsullar üzrə nəinki idxal əvəzləyici imkanlara malikdir, bu məhsulların ixracatçısına çevrilmək üçün geniş istehsal potensialı da vardır. Bunun üçün intensiv inkişafa nail olmaq və əlverişli iqtisadi əlaqələrin coğrafiyasının genişləndirilməsi istiqamətində atılan addımlarda aşağıdakı vəzifələr əsas məqsəd kimi qarşıya qoyulmalıdır:

- Avropa və Avrasiya məkanına inteqrasiya prosesində Azərbaycanın iqtisadi mövqeyinin gücləndirilməsi, Avropa, Asiya, Amerika və Afrika iqtisadi tərəfdaşları ilə çoxtərəfli iqtisadi münasibətlərin inkişafı və genişləndirilməsi vasitəsilə dünya iqtisadi əlaqələri üçün qlobal mərkəz formalaşdırmaqla dünya səviyyəsində rəqabət aparıcı bir iqtisadiyyatın yaradılması;
- Yerli xammalın inkişaf etdirildiyi sahələrdə, həm də ənənəvi bölgələrdə, innovativ, sənaye və aqrar potensialının təmərküzləşməsində yeni istehsal mərkəzlərinin formalaşmasını təmin etməklə regional fərqlərin azaldılması;
- İqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə və güclü bir elmi-texnoloji kompleks və bilik iqtisadiyyatının, o cümlədən kənd təsərrüfatı sektorunun formalaşması ilə əlaqədar yeni rəqabət üstünlükləri yaratmaqla milli rəqabət qabiliyyətini artırmaq.

Ərzaq və emal sənayesi üçün orta müddətli perspektivdə əsas məqsəd idxaləvəzləyici sahələr daxil olmaqla inkişaf potensialını genişləndirməkdir. Uzun müddət ərzində dövlət aqrar siyasətinin əsas perspektiv məqsədlər belə müəyyən edilib: əhalini kənd təsərrüfatı məhsulları və Azərbaycan istehsalı olan ərzaq məhsulları ilə təmin etmək; Azərbaycan kənd təsərrüfatı kompleksinin rəqabət qabiliyyətini artırmaq; mal-qara məhsulları bazarında səmərəli idxal mübadiləsi və inkişaf etmiş ixrac potensialının (xüsusilə bitki istehsalı) yaranmasını təmin etmək. Göstərilən məqsədlərə nail olmaq uzun müddət ərzində dünya bazarlarında kənd təsərrüfatı məhsullarının sabit mövqeyini saxlamağa imkan verəcəkdir. Eyni zamanda, burada dünya bazarında rəqabət qabiliyyətli məhsulun ixrac potensialının

qorunması, kənd təsərrüfatı bazarlarının dövlət tənzimlənməsinin yaxşılaşdırılması və Azərbaycan istehsalçılarının maraqlarının qorunması nəzərdə tutulur. Avropa İttifaqı ölkələri bazarlarında kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracının artırılmasında ÜTT-nin üzvü olmamasına baxmayaraq onun tələblərini nəzərə alaraq bir sıra prioritet sahələrin inkişafının təmin edilməsinə də diqqət yetirilməsi, həmçinin müəyyən növlər üzrə ərzaq və qida sənayesi məhsulları istehsalının inkişaf etdirilməsi zəruridir. Ən mühüm məqsədlərdən biri, Azərbaycanın dünya bazarında mövqeyini kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracı hesabına gücləndirmək, kənd təsərrüfatı məhsulları və ərzaq idxalından asılılığı azaltmaqdır. Son illərdə investisiya qoyuluşu məsələsi kənd təsərrüfatının inkişafı üçün əsas məhdudiyyətlərdən biridir. Ümumilikdə əlverişli vəziyyətə baxmayaraq, kənd təsərrüfatı müəssisələrinin və təsərrüfatların əksəriyyətinin aşağı gəlirliliyi bizə əhəmiyyətli investisiyaların axını üçün ümidlənməyə imkan vermir. Ancaq investorlar şirkətlərin subsidiyalı kreditlər, əsasən heyvandarlıq, istixana tərəvəzçilik, toxum istehsalı, habelə ixracata yönəldilmiş məhsulların (pomidor, alma, fındıq) alınması üçün aidiyyəti sahələrə maraq göstərə bilər. Kənd təsərrüfatının inkişafında investorların rolu bazarda baş verən proseslərdən və ona təsir edən amillərin daxili dövlət tənzimlənməsindən asılılığı ilə bağlıdır. Hazırda idxaləvəzləyici istehsalın təmin edilməsi kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalında yaranmış iqtisadi-sosial problemlərin fərqliliyi və onların həll olma istiqamətlərinin sistemli şəkildə müəyyən edilməsini şərtləndirir.

Nəticə

Əhalinin ərzaq təminatında yerli istehsalın rolunu müəyyənləşdirmək üçün bu və ya digər ərzaq məhsullarının ehtiyatlarının formalaşmasında, onların daxilolma mənbələrinin, o cümlədən istehsalın və idxalın xüsusi çəkirlərinin dinamikası məlumatları təhlilə cəlb edilməlidir. Başqa sözlə, ölkə əhalisinin ərzaq məhsullarına tələbatının hansı hissəsinin istehsal, hansı hissəsinin isə idxal hesabına ödənilməsi müəyyənləşdirilməklə və bir sıra digər amillər nəzərə alınmaqla, idxaldan asılılıq səviyyəsi aşkar olunmalıdır. Əldə edilmiş nəticələrinə uyğun olaraq idxalın həcmindən asılı olaraq ayrı-ayrı idxaləvəzləyici məhsulların istehsalının artırılmasına maksimum cəhd göstərilməlidir.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.
2. Пребиш Р. Актуальные проблемы социально-экономического развития Латинской Америки, №6, 1977
3. Сучкова Н.А., Импортзамещение в продовольственном секторе России. М., 2009.
4. Шамхалов Ф.И. Государство и экономика: основы взаимодействия. М.: Экономика, 2-изд, 2005, 727с.

Эльнур Кара оглы Аллахвердиев

Роль политики импортозамещения в увеличении производства продуктов питания и ее влияние на продовольственную безопасность

Резюме

Цель исследования - В статье обосновывается роль политики импортозамещения в увеличении производства продуктов питания в различных аспектах и выявляется влияние этой политики на продовольственную безопасность. Методология исследования-В этом контексте также показаны пути устранения зависимости от импорта для обеспечения продовольственной безопасности, а также роль политики импортозамещения в увеличении производства продуктов питания. Важность исследования- Эффективное использование трудовых ресурсов имеет важное значение в развитии сельского хозяйства. Потому что основным фактором производства и создания продукта является человеческий труд. Результаты исследования - В настоящее время обеспечение импортозамещающей продукции базируется на сельскохозяйственном производстве. Различия в экономических и социальных проблемах, возникающих при производстве товаров, и пути их решения требует систематического выявления потребностей. Оригинальность и научная новизна исследования - В последние годы вопрос инвестиций в развитие сельского хозяйства является одним из основных ограничений для фильма. В целом, несмотря на благоприятную конъюнктуру, влияние сельхозпредприятий и низкая рентабельность большинства домохозяйств дает надежду на отток значительных инвестиций, не дает умереть. Однако инвесторы получили субсубсидированные кредиты от компаний, в основном на животноводство и отопление. Свежесть, производство семян, а также экспортоориентированная продукция (помидоры, яблоки, фундук) могут представлять интерес для соответствующих полей.

Ключевые слова: политика импортозамещения, сельское хозяйство, продукты питания, производство, продовольственная безопасность, зависимость от импорта.

Elnur Gara Allahverdiyev

The role of import substitution policy in increasing food production and its impact on food security

Summary

Purpose of the study - The article substantiates the role of import substitution policy in increasing food production in various aspects and reveals the impact of this policy on food security. The research methodology- also shows the ways of import dependence for food security, as well as the role of import substitution policy in adjusting food production. Importance of research- Efficient use of labor resources is essential in the development of agriculture. Because the main factor in the production and creation of a product is human labor. Research results - Currently, the provision of import-substituting products is based on agricultural production. Differences in economic and social problems arising in the production of goods, and ways to solve them, require a systematic identification of needs. Originality and scientific novelty of the research - In recent years, the issue of investment in the development of agriculture has been one of the main limitations for the film. In general, despite the favorable market conditions, the influence of agricultural enterprises and the low profitability of most households gives hope for the outflow of significant investments, does not die. However, investors have received subsidized loans from companies, mainly for livestock

and heating. Freshness, seed production, as well as export-oriented products (tomatoes, apples, hazelnuts) may be of interest to the respective fields.

Key words: import substitution policy, agriculture, food, production, food security, dependence on imports.

Elmi redaktor: i.f.d., dos. Y.Məmmədov

Daxil olub: 18.02. 2022.

Çapa qəbul olunub: 24.02.2022.